

บาลีภาษาของพระพุทธศาสนาเถรวาท PALI LANGUAGE OF THERAVADA BUDDHISM

พระมหาประสิทธิ์ ญาณปทีโป*
อดุลย์ คนแรง**

บทคัดย่อ

ภาษาบาลีเป็นภาษาปรากฏตโบราณที่มีวิวัฒนาการมาจากภาษาพระเวท ต่อชาวมคธติดต่อสื่อสารกันด้วยภาษาบาลีจึงเรียกชื่อภาษานี้ว่า ภาษามคธ เมื่อแรกเริ่มประกาศพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงใช้ภาษาบาลีในการแสดงพระธรรมเทศนาแก่ชนชาวมคธ เพราะทรงใช้ภาษาบาลีมากในการทำคนให้เข้าถึงรสพระธรรม ภาษาบาลีจึงเป็นเครื่องบรรจุพระพุทธพจน์อันศักดิ์สิทธิ์ คือ พระไตรปิฎกพุทธศาสนิกชนผู้นับถือพระพุทธศาสนาเถรวาทใช้ภาษาบาลีในการศึกษาพุทธธรรมและประกอบพิธีกรรมทางศาสนา

คำสำคัญ : ภาษาบาลี, ภาษาพระเวท, พระพุทธศาสนาเถรวาท.

ABSTRACTS

Pali is an ancient language that has evolved from the Vedic language. For the people of Bihar to communicate with each other, the Pali language is called the language of Bihar when it first began to declare Buddhism. The Buddha used Pali to preach to the people of Bihar. Because he used Pali very much in making people accessible to the preaching. Pali is a packing machine Buddha. The sacred is the Buddhist scriptures Buddhist Theravāda Buddhists use Pali language to study Buddhism and religious rituals.

Key words : Pali, Vedic language, Theravāda Buddhism.

1. บทนำ

นักไวยากรณ์เชื่อว่าบาลีเป็นภาษาดั้งเดิมของมวลมนุษยชาติ กล่าวคือ มนุษย์พวกแรกที่เกิดในโลกนี้เป็นผู้จุติมาจากพรหมโลกซึ่งเป็นทิพยสถานที่ไม่แตกสลายไป เมื่อภพภูมิไม่มีการเปลี่ยนแปลง ภาษาของพรหมเหล่านั้นก็คงอยู่สภาพเดิม คือ ใช้ภาษาบาลีสื่อสารกันในโลก

* ครูสอนศีลธรรมวัดธรรมาภิรตาราม เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

** ภาควิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เมื่อจุติจากพรหมโลกนั้นมาปฏิสนธิในมนุษย์โลกนี้ จึงนำภาษาบาลีนั้นมาใช้อีกด้วยดังที่ฉันทน์ในคัมภีร์ปทรุปสิทธิ ได้กล่าวว่า

สา มาคธี มุลภาษา นรา ยายาทิกปิภา
พรหมาโน จสสุตลาปา สมพุทจาปิ ภาสเร

มนุษย์ต้นกับปีพระพรหม พระพุทธเจ้า และบุคคลผู้ที่ยังไม่เคยฟังคำพูดของคนอื่น ก็พูดภาษาดั้งเดิมคือภาษาบาลี (พระพุทธปियมหาเถระ, 2543 : 56) ในสมัยที่พระพุทธเจ้ายังทรงพระชนมอยู่ ภิกษุที่บวชจากตระกูลพรหมณ์ 2 รูป ได้ทูลขอให้เลิกแสดงธรรมด้วยภาษาบาลีซึ่งมีสำนวนโวหารตามแบบที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสอยู่ แต่พระองค์ไม่ทรงอนุญาตตามเนื้อหาในพระวินัยปิฎก จุฬวรรคว่า

สมัยนั้นภิกษุ 2 รูป ชื่อเมถุนะและโกกุนนะ เป็นพี่น้องกันเกิดในตระกูลพรหมณ์พูดจาอ่อนหวานมีเสียงไพเราะภิกษุทั้ง 2 รูปนั้นเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับครั้นถึงแล้วถวายอภิวัตพระผู้มีพระภาคแล้วนั้น ณ ที่สมควรกราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า “พระพุทธเจ้าข้าเวลานี้ภิกษุต่างชื่อต่างโคตรต่างเชื้อชาติ ต่างตระกูลพากันออกบวชภิกษุเหล่านั้นทำพระพุทธพจน์ให้ผิดเพี้ยนด้วยภาษาของตนขอโรกาส ข้าพระพุทธเจ้าจะขอยกพระพุทธพจน์ขึ้นเป็นภาษาสันสกฤต”

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงดำหนิว่า “โมฆบุรุษทั้งหลาย โฉนพวกเธอจึงกล่าวอย่างนี้ว่า ‘ขอโรกาส ข้าพระพุทธเจ้าจะขอยกพระพุทธพจน์ขึ้นเป็นภาษาสันสกฤต’เล่า โมฆบุรุษทั้งหลาย การกระทำอย่างนี้ได้ทำคนที่ยังไม่เลื่อมใสให้เลื่อมใส” ครั้นทรงดำหนิแล้ว ฯลฯ ทรงแสดงธรรมีกถา รับสั่งกับภิกษุทั้งหลายว่า “ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงยกพุทธวจนะขึ้นเป็นภาษาสันสกฤต รูปโดยกขึ้นต้องอาบัติทุกกฏ ภิกษุทั้งหลายเราอนุญาตให้เล่าเรียนพุทธวจนะด้วยภาษาของตน” (วิ. จุ. 7/258/71)

ภาษาบาลีเป็นภาษาปรากฏอุโบสถที่มีวิวัฒนาการมาจากภาษาพระเวท (Wilhelm Geiger, 1996 : 1) ชาวมครพูดภาษาบาลีกันในแคว้นมคร จึงเรียกชื่อว่า “ภาษามาคธี หรือ ภาษามคร” พระพุทธเจ้าทรงใช้ภาษาบาลีนี้ประกาศพระศาสนาของพระองค์ และพระมหากัสสปเถระเป็นต้นที่ใช้ภาษาบาลีนี้ถามตอบพระธรรมวินัยในปฐมสังคายนาในลำตตบรรณ เหตุที่ใช้ภาษาบาลีในการถามตอบในการสังคายนานั้นก็เพราะการสังคายนาทำกันในแคว้นมคร และภาษาบาลีในยุคนั้นเป็นภาษาที่มีอิทธิพลกว้างขวางตามอาณาภาพของอาณาจักร เป็นภาษาที่แม้คนต่างถิ่นก็นิยมพูดกัน (เสถียร โพธิ์นันทะ, 2543 : 71)

ภาษาบาลีเป็นภาษาประจำพระพุทธศาสนาเถรวาทถูกนำมาใช้บันทึกพุทธวจนะเป็นลายลักษณ์อักษรครั้งแรกเมื่อประมาณพุทธศตวรรษที่ 3 ปรากฏเป็นหลักฐานครั้งแรกในจารึกพระเจ้าอโศกมหาราช (James W. Gair W.S. Karunatilake, 1994: 57) เช่น จารึกเรื่องราวการครองราชย์โดยธรรมของพระเจ้าอโศกในศิลาจารึกผาขัลลิสนาตะวันออกซึ่งจารึกด้วยภาษาบาลีเป็นต้นว่า อยัมลปิ เทวานปิเยน ปิยทลสินา (ลญา) เลขปิ (ตา) ธรรมลปิประกาศข้อธรรมนี้ พระราชาปิยทลสิเป็นผู้เป็นที่รักของทวยเทพ โปรดเกล้าให้จารึกไว้แล้ว

เมื่อทำตียสังคายนาสำเร็จแล้ว พระโมคคัลลีบุตรทราบโดยอนาคตังสัญญาว่า ภายภาคหน้าพระพุทธศาสนาจะหารุ่งเรืองในชมพูทวีปไม่ แต่จักไปตั้งมั่นรุ่งโรจน์อยู่ ณ ประเทศแคว้นแคว้นอื่น จึงของพระบรมราชาภาพของพระเจ้าอโศกอุปถัมภ์จัดส่งคณะสมณทูตให้นำพระพุทธศาสนาไปสั่งสอนยังนานาประเทศ รายนามสมณทูตสายสำคัญที่ทำให้พระพุทธศาสนาตั้งมั่นแพร่หลายที่ปรากฏในปกรณ์บาลี คือ คณะพระมหินทระ ไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา ณ เกาะลังกาในรัชสมัยพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะเจ้าแผ่นดินลังกาเสวยราชย์ และพระมหินทระชักนำให้พระเจ้าเทวานัมปิยติสสะเลื่อนใสในพระพุทธศาสนาสำเร็จปักหลักของพระศาสนาได้มั่นคง ณ ประเทศนั้น สืบมาจนทุกวันนี้

ในสมัยพระเจ้าวิภูคามฉือภยผู้ครองราชย์ในประเทศศรีลังกาได้ทรงทำเรื่องสำคัญซึ่งเกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของพระพุทธศาสนา กล่าวคือ การจาริกพระไตรปิฎกบนใบลานเป็นครั้งแรกของโลกราว พ.ศ. 433 โดยมีพระรักขิตมหาเถระเป็นประธานฝ่ายบรรพชิตได้มีดำริว่า ถ้าจะใช้วิธีท่องจำพระพุทธพจน์ต่อไปก็อาจจะมีข้อผิดพลาดได้ง่ายเพราะปัญหาในการท่องจำของกุลบุตรเสื่อมถอยลงจึงได้ตกลงจาริกพระพุทธพจน์ลงในใบลานพร้อมทั้งอรรถกถาด้วย การสังคายนาครั้งนี้ ทำที่อาโลกเลณสถาน ณ มตเลชนบท (สุชีพ ปุณฺณยานุภาพ, 2539 : 11) คัมภีร์มหาวงศ์ได้กล่าวถึงเรื่องราวตอนนี ว่า ฝ่ายภิกษุทั้งหลายในการก่อนก่อปรด้วยปัญญาเป็นอันมากนำมาซึ่งบาลีแลอรรถกถาพระไตรปิฎกทรงไว้ช้านานด้วยปากทั้งสิ้น ท่านเห็นว่า นานไปเบื้องหน้าปัญญาแห่งสัตว์ทั้งหลายจะเสื่อมสูญลงจึงสันนิบาตประชุมพร้อมกันแล้วให้ลิขิตเขียนซึ่งพระธรรมทั้งหลายลงไว้ในใบลานเพื่อจะได้จรรีฎฐิติการตั้งมั่นแห่งพระปริยัติธรรมไตรปิฎก (กรมศิลปากร, 2534 : 436)

2. บาลีภาษาที่ใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

พระมหาธาตุเมืองนครศรีธรรมราช เดิมมีลักษณะแบบมณฑปพระบรมธาตุไชยาแต่เปลี่ยนมาเป็นทรงโอคว่ำแบบลังกาในสมัยพระสงฆ์ลังกาวงศ์มาตั้งวงศ์ในประเทศไทยต่อมา พระราหุลเถระ หนึ่งในพระมหาเถระทั้ง 5 องค์ได้นำกลุ่มคณะพระสงฆ์มายังประเทศหนึ่ง ปรากฏในพงศาวดารพม่าว่า เมืองมลายะ (นครศรีธรรมราช) ซึ่งมีกษัตริย์อาณาจักรศรีวิชัย เชื้อสายมลายูปกครองอยู่เป็นอิสระต่อมา กษัตริย์เมืองนครศรีธรรมราชได้เลื่อนใสในพระราหุลเถระ จึงตั้งให้เป็นพระราชครู หลังจากนั้นจึงมีพระสงฆ์ชาวลังกาตามมาอีกมาก และได้มีชาวเมืองและชาวเมืองอื่น ๆ ในดินแดนแถบประเทศไทยและใกล้เคียง ได้พากันไปบวชเรียนที่เมืองลังกามากขึ้น ความนิยมนับถือในคติพระพุทธศาสนาเถรวาทลัทธิลังกาวงศ์จึงแพร่หลายตั้งมั่นในดินแดนประเทศไทยสืบมาลัทธิลังกาวงศ์เริ่มมาตั้งที่เมืองนครศรีธรรมราชเมื่อ พ.ศ. 1740 ก่อนตั้งกรุงสุโขทัยประมาณ 50 ปีเมื่อพ่อขุนรามคำแหงมหาราช เสด็จขึ้นครองราชย์เป็นพระมหากษัตริย์กรุงสุโขทัย (พ.ศ. 1817- พ.ศ. 1860) ทรงสดับกิตติศัพท์ของพระสงฆ์ลังกา จึงทรงอาราธนาพระมหาเถระสังฆราช ซึ่งเป็นพระเถระชาวลังกาที่มาเผยแผ่อยู่ที่นครศรีธรรมราช มาเผยแผ่พระพุทธศาสนาในกรุงสุโขทัย (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2559 : 26)

3. บาลีภาษาที่ใช้ในการสังคายนาพระธรรมวินัย

ยุคที่พระพุทธศาสนาเจริญที่สุดในอาณาจักรล้านนา จนอาจกล่าวได้ว่าเป็น "ยุคทองของพระพุทธศาสนา" แห่งอาณาจักรล้านนาที่ว่าได้ คือในสมัยของพระเจ้าติโลกราช ผู้ครองนครเมืองเชียงใหม่ ระหว่าง พ.ศ. 1985-2020

พระองค์โปรดให้ทำสังคายนาครั้งที่ 1 ในดินแดนไทย ณ พระเจดีย์ทรงพุทธคยาใน วัดโพธารามมหาวิหาร สังคายนาพระธรรมวินัยชำระพระไตรปิฎก จารึกลงในใบลาน เป็นภาษาบาลีอักษรล้านนาไทย การสังคายนาครั้งนี้ถือเป็นครั้งที่ 1 ต่อจากลังกา และเป็นครั้งที่ 1 ของดินแดนไทย กระทำที่วัดโพธาราม เมืองเชียงใหม่ เมื่อ พ.ศ.2020 ทำอยู่ 1 ปีจึงสำเร็จ วัตถุประสงค์คือขจัดความขัดแย้งกันระหว่างสงฆ์ 2 นิกาย คือลังกาเก่ากับลังกาใหม่ เมื่อแล้วเสร็จทรงฉลองสมโภชสร้างหอมณเฑียรในมหาโพธาราม เพื่อประดิษฐานพระไตรปิฎก เหตุการณ์นี้เกิดตรงกับสมัยพระบรมไตรโลกนาถ แห่งกรุงศรีอยุธยา

การจัดการศึกษาภาษาบาลีในสมัยอยุธยา คงยึดตามแนวการจัดสมัยสุโขทัย ดังปรากฏในพงศาวดารว่า ในสมัยพระเจ้าทรงธรรม เมื่อก่อนเป็นเจ้านายผู้ใหญ่ มีพระนามว่า "พระศรีสิงห์" ต่อมาได้ลาผนวชไปเป็นพระเจ้าแผ่นดิน เมื่อ พ.ศ. 2163 พระเจ้าทรงธรรม ได้เสด็จลงพระที่นั่งจอมทอง 3 หลัง บอกบาลีแก่พระภิกษุสามเณรทุกวัน มีพระภิกษุสามเณรจากอารามต่างๆ ไปเรียนเป็นจำนวนมาก

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกปฐมกษัตริย์แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ครองราชย์เมื่อ พ.ศ. 2325 ได้ทรงทำนุบำรุงฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในด้านต่างๆ ดังปรากฏหลักฐานที่ชัดเจน ในพระราชนิพนธ์ของพระองค์ตอนหนึ่งดังนี้

ตั้งใจจะอุปถัมภ์

ยอยกพระพุทธศาสนา

ป้องกันขอบขันฑสีมา

รักษาประชาชนและมนตรี

พระองค์ทรงเห็นว่าคัมภีร์พระไตรปิฎก ที่สร้างไว้สมัยกรุงธนบุรี ยังมีความคลาดเคลื่อนอยู่มาก จึงโปรดให้ทำการรวบรวมพระไตรปิฎก โดยมีพระราชประสงค์ที่จะทำการตรวจสอบชำระความถูกต้อง จึงโปรดให้ประชุมพระบรมวงศานุวงศ์ พระเถระผู้ใหญ่ และพระเปรียญ ตกกลงเรื่องสังคายนา จัดหาผู้รู้ได้ 218 รูป ราชบัณฑิต 32 คน เป็นกรรมการชำระจึงได้โปรดเกล้า ฯ ให้มีการประชุมสงฆ์ เพื่อชำระพระไตรปิฎกฉบับหลวง ที่ทำไว้ให้ถูกต้อง โดยให้พระสงฆ์ 100 รูป มีสมเด็จพระสังฆราช (ศรี) เป็นประธาน ประชุมกันที่พระที่นั่งอมรินทราภิเษกมหาปราสาทในพระบรมมหาราชวัง เมื่อปลายปี พ.ศ. 2331 ทำการสังคายนาพระไตรปิฎก โดยแบ่งงานกันทำดังนี้

กองที่ 1 สมเด็จพระสังฆราช (ศรี) วัดระฆัง ฯ เป็นแม่กองชำระพระสุตตันตปิฎก

กองที่ 2 พระพนรัตน์(สุข) วัดพระศรีสรรเพชญ์ ฯ เป็นแม่กองชำระพระวินยปิฎก

กองที่ 3 พระพิมลธรรม วัดพระเชตุพน ฯ เป็นแม่กองชำระพระสัททวิเสส

กองที่ 4 พระพุทธอาจารย์(เป้า) เป็นแม่กองชำระพระอภิธรรมปิฎก

การสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งนี้นับเป็นครั้งที่สองของไทย ได้ทำการสังคายนาที่ พระอุโบสถวัดพระศรีสรรเพชญ์ปัจจุบันคือวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร เมื่อปี พ.ศ. 2331 (Wikiwand, 2559)

4. บาลีภาษาที่ใช้เป็นคำสุภาพในภาษาไทย

ภาษาบาลีทำให้ภาษาไทยมีคำศัพท์เพิ่มขึ้น เมื่อก่อนมีคำว่า พ่อ แม่ ลูก ซึ่งเป็นคำไทยแท้แต่เมื่อรู้คำภาษาบาลี ก็เพิ่มคำศัพท์ได้อีกหลายคำ เช่น ชนก ชนนิ โอรส ธิดา และอื่นที่ควรสังเกตก็คือคำที่มาจากภาษาบาลีนั้น บางทีหาคำไทยแท้เทียบไม่ได้ คือเป็นคำที่มีความหมายใหม่ที่ไม่เคยมีในภาษาไทย คำจำพวกนี้เป็นความคิดทางศาสนาเป็นส่วนใหญ่ เช่น วิญญาณ นรก บาป บุญ กุศล แต่บางทีคำบาลีอื่นๆ ที่หาคำไทยแท้แทนไม่ได้ เช่น โลกชาติ สุข ทุกข์ อันตราย ชีวิต สุภาพ เป็นต้น คำบาลีที่นำมาใช้ในภาษานั้น บางทีคำบาลีเหล่านั้นได้รับเกียรติเป็นพิเศษเช่นนำมาใช้ในราชาศัพท์อย่างคำว่า พระเศียร พระหัตถ์ พระชานู พระบาท และแม้คำที่ใช้อยู่ในชีวิตประจำวัน คำบาลีก็ได้รับเกียรติสูงกว่าคำภาษาไทย หรืออย่างน้อยก็สุภาพกว่า เช่น สุนัข ค่อนข้างจะสูงกว่า หมา สามี ค่อนข้างจะสุภาพกว่า ผัว หรือ คำว่า ภริยา ก็ค่อนข้างจะสุภาพกว่าคำว่า เมีย หรือแม้ว่าจะหาคำใดๆ ไม่ได้ก็สร้างคำประสมขึ้นมา เช่น วายชนม์ สุภาพกว่าคำว่า ตาย (วิสุทธ์ บุษยกุล และวิสุทธ์ อักษร, 2555 : 102 - 103)

5. สวัสดิ์ภาษาบาลีเป็นคำทักทายประจำชาติ

สมัยของจอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้กำหนดให้คนไทยใช้คำว่าสวัสดิ์เป็นคำทักทาย นอกจากนี้ยังมีการใช้การทักทายแบ่งตามช่วงเวลาเลียนแบบชาวตะวันตกด้วย เช่น

ตอนเช้า “อรุณสวัสดิ์” มาจากคำว่า “good morning”

ตอนสาย “ทิวาสวัสดิ์” มาจากคำว่า “good afternoon”

ตอนบ่าย “สายัณห์สวัสดิ์” มาจากคำว่า “good evening”

ตอนกลางคืน “ราตรีสวัสดิ์” มาจากคำว่า “Good Night” (M Thai News, 2559)

ภาษาบาลีศักดิ์ศรีแห่งการตั้งชื่อ

การตั้งชื่อบ้านเมือง

อำเภอร่องเข็รื่อง เปลี่ยนชื่อเป็น อำเภอไชโย

อำเภอไผ่จำศีลเปลี่ยนชื่อเป็น อำเภอวิเศษชัยชาญ

อำเภอสีมม เปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอดุสิต

อำเภอกุดเค้า เปลี่ยนชื่อเป็น มัญจาคีรี

อำเภอฟ้าหยาดเปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอมหาชนะชัย

อำเภอน้ำอ้อม เปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอกันทรลักษ์

อำเภอห้วยเหนือเปลี่ยนชื่อเป็น อำเภอขุขันธ์

อำเภอประจิมเปลี่ยนชื่อเป็น อำเภออุทุมพรพิสัย

อำเภอ เมืองบัวเปลี่ยนชื่อเป็น อำเภอบุณฑริก
 อำเภอคำน้ำแซบ เปลี่ยนชื่อเป็น อำเภอวารินชำราบ
 อำเภอเขาคินเปลี่ยนชื่อเป็น อำเภอบ้านโพธิ์
 อำเภอบางพระเปลี่ยนชื่อเป็น อำเภอศรีราชา (เรือนไทยวิชาการคอม, 2559)
 การตั้งชื่อคน

ชื่อที่มีเสียงพยัญชนะต้นของพยางค์หน้าเหมือนกันทั้งบิดามารดาและบุตรเช่น

จรัส+จันทร์= จารุวรรณ
 สวัสดิ์ + สุกัญญา = สากล
 วิชัย + วิชชุดา = วิเชียร
 สุขน + สุดารัตน์ = สิริวัฒน์
 อดุลย์ + อัปสร = อัจฉรา

ชื่อที่มีพยัญชนะต้นของพยางค์ต้นของชื่อบุตรเหมือนชื่อที่มีพยัญชนะต้นของพยางค์ต้นของชื่อบิดา เช่น

สมิธ + รัตน = สุชาติ
 สุรินทร์ + หทัย = ไสภณ
 สมัย + พรพนา = สมาน
 สุนทร + ขจิตา = สังคม
 บุญชัย + ชมชนก = บวร

ชื่อที่มีพยัญชนะต้นของพยางค์ต้นของชื่อบุตรเหมือนชื่อที่มีพยัญชนะต้นของพยางค์ต้นของชื่อมารดาเช่น

นริสสร + สิริพร = สิริณา
 นกมล + ไสภา = สุวิมล
 นพรัตน์ + อรัญญา = อนุงค์
 นรากร + พรทิพย์ = พรหมเมศ
 นโรดม + อรุณโรจน์ = อุดร

ชื่อที่มีเสียงพยัญชนะต้นของพยางค์หลังเหมือนกันทั้งบิดามารดาและบุตร เช่น

สมพร + อมรพันธุ์ = รัตนพล
 ฤชงค์ + สิริชา = พรชัย
 อานนท์ + นุชนาถ = วุฒินันท์
 โกวิท + กวินทตา = กวีวงศ์
 สุภกิต + รัจกร = พุทธิกุล

ชื่อที่มีพยัญชนะต้นของพยางค์หลังของชื่อบุตรเหมือนชื่อที่มีพยัญชนะต้นของพยางค์ต้นของพยางค์หลังของชื่อบิดา เช่น

อนุรักษ์ + ญาณินิ = ชัยณรงค์

สุพจน์ + ปัทมา = พิพัฒน์

สันติชน + สุปรีย์ = ปาริชาติ

ชัยวัฒน์ + สุวคนธ์ = วรวร

มงคล + โพธิจิต = นคร

ชื่อที่มีพยัญชนะต้นของพยางค์หลังของชื่อบุตรเหมือนชื่อที่มีพยัญชนะต้นของพยางค์หลังของชื่อมารดาเช่น

ขจร + เบญจมาศ = มหามนต์

ธีรภัทร์ + พรพันธ์ = วัชรพงศ์

สุริย์ + มณีรัตน์ = วัชรินทร์

ธนพล + ปิยภัทร์ = ภาคภูมิ

ปิยพงศ์ + จิรนนท์ = นรนาถ (วิรัช ศิริวัฒนนะนาวิน, 2554 : 151 – 155)

ตัวอย่างการวิเคราะห์ชื่อของบุคลากร คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บาลี	สันสกฤต	สมาส	ไทย	เขมร	ประสม
พล	ปรีชา	เอกภัทร	มัน	ประยูร	ขวัญชัย
สมาน	ประพันธ์	เมธาพันธ์	เพื่อน		ทองศรี
สุริยา	จรรยา	สิริวัฒน์			เกรียงศักดิ์
วิฑูรย์	ประสิทธิ์	วีรกาญจน์			เฉลิมชัย

ชยันต์	ประดิษฐ์	ณรงค์ศักดิ์			เริงชัย
วิเชียร	ลลิต	ฐิตะวงษ์			นวลวรรณ
สุเทพ	รัชดา	จิรฉันท			คำเอียง
มณูญ	สวาท	กิตติพงษ์			เรืองเดช
โกวิท		นิลรัตน์			หน่อแสง
สุขน		ปฐมพงศ์			
สมโภช		พุทธชาติ			
อดุลย์		ชนันทกรณ			
กมลาค		อจรรวดี			
เชน		ณรงค์ชัย			
วิษุตา		ชัยธนพล			
ญาณิน		พรสวรรค์			
พารณ		อุบลวรรณ			
เมธาวิ		สมศักดิ์			

พัทธนันท์		จักขุรูปนิรุกติ			
วัชระ		นิจวรรณ			
20	8	20	2	1	9
32.79 %	13.11%	32.79 %	3.28%	1.63%	14.74%

ชื่อของบุคลากร คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทั้งหมด 61 ชื่อ จำแนกเป็นคำบาลี 20 ชื่อ คำสมาสบาลีสันสกฤต 20 ชื่อ คิดเป็น 32.79 % รองลงมาชื่อคำประสม 9 คำ คิดเป็น 14.74% รองลงมาคำสันสกฤต 8 คำ คิดเป็น 13.11% รองลงมาชื่อคำไทยแท้ 2 คำ คิดเป็น 2.28% และน้อยที่สุดชื่อคำเขมร 1 คำ คิดเป็น 1.63 ภาษาบาลียังมีอิทธิพลต่อการตั้งชื่อของบุคลากรคณะมนุษยศาสตร์ และชื่อเหล่านั้นมีความหมายอันเป็นมงคลทำให้เจ้าของชื่อหรือคนเรียกชื่อสัมผัสได้ถึงความหลังศักดิ์สิทธิ์ของภาษาแห่งพระพุทธศาสนา

6. สรุป

ภาษาบาลีเป็นภาษาปรากฏในโบราณของชาวอารยัน ชาวอารยันใช้ภาษานี้สรรเสริญพระเจ้าเป็นเจ้า จึงเรียกภาษานี้ว่าภาษาพระเวท ต่อมาชาวอมครใช้ภาษานี้ในการสื่อสารจึงเรียกว่า ภาษาอมคร พระพุทธเจ้าใช้ภาษานี้ในการประกาศพระพุทธศาสนา และพระพุทธสาวกใช้ภาษานี้บันทึกพระไตรปิฎก จึงเรียกภาษานี้ว่า ภาษาบาลี แปลว่า ภาษาที่รักษาพระพระพุทธพจน์ คือพระไตรปิฎก ตลอดทั้งพุทธศาสนิกชนที่นับถือพระพุทธศาสนาเถรวาทนิยมใช้ภาษาบาลีตั้งชื่อให้ตัวเองเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ชีวิตติดต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

บรรณานุกรม

- กรมศิลปากร. 2534. **วรรณกรรมสมัยรัตนโกสินทร์ เล่ม 1 (หมวดศาสนจักร) คัมภีร์มหาวงศ์**. กรุงเทพมหานคร : กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์.
- พระพุทธปัยมหารเถระ. 2543. **ปทฺฐปลิตฺติ**. แปลโดย **ชมรมนิรุกติศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมสภา.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2539. **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิรัช ศิริวัฒนนะนาวิน. 2554. **การศึกษาการตั้งชื่อของคนไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. 2539. **พระไตรปิฎก ฉบับประชาชน**. พิมพ์ครั้งที่ 16. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- วิสุทธ์ บุษยกุล. 2555. **วิสุทธอักษร**. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- เสถียร โพธิ์นันทะ. 2543. **ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย.
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. **มหานิกาย**. ออนไลน์. แหล่งที่มา : <http://th.wikipedia.org/wiki/%E0>. สืบค้นเมื่อ 26 ธันวาคม 2559.
- Wikiwand.**การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ไทย**. ออนไลน์. แหล่งที่มา : <http://www.wikiwand.com/th/%E>. สืบค้นเมื่อ 26 ธันวาคม 2559.
- M Thai News. **76 ปีผ่านไป ชาตินิยมที่ยังหลงเหลือจากนโยบาย จอมพล ป.** ออนไลน์. แหล่งที่มา : <http://news.mthai.com/webmaster-talk/405976.html>. สืบค้นเมื่อ 26 ธันวาคม 2559.
- เรือนไทย.วิชาการ.คอม. **ชื่ออำเภอที่เปลี่ยนไป**. ออนไลน์. แหล่งที่มา : <http://www.reurnthai.com/index.php?topic=3398.15>. สืบค้นเมื่อ 26 ธันวาคม 2559.
- Wilhelm Geiger. 1996. **Pāli Literature and Language**. New Delhi: MunshiramManoharlal Publishers Ltd.
- James W. Gair W.S. Karunatilake. 1994. **A new course in reading Pāli**. New Delhi: MotilalBanarsidass Publishers Private Limited.

